SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2392

av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD)

Kommunpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunal verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motarbeta otillbörlig särbehandling på grund av politisk åskådning vid anställning inom kommunal och regional verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur folkviljan kan få bättre genomslag inom kommunpolitiken avseende politiska vildar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka minoritetsskyddet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunala folkomröstningar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förtroendevaldas rätt till insyn och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den konservativa idétraditionen utgår från principen om små och noggrant övervägda förändringar över tid. Utvecklingen under de senaste allmänna valen påvisar att det föreligger ett visst reformbehov i vissa frågor kopplade till den kommunala demokratin.

Nedan presenteras Sverigedemokraternas förslag för en närmare och mer folkligt förankrad lokal demokrati.

Kommunal verksamhet med ansvar för de gemensamma resurserna

För Sverigedemokraterna är det grundläggande att de gemensamma kommunala och regionala resurserna i första hand skall gå till kärnverksamheterna. Skola, förskola och äldreomsorg är exempel på kommunernas kärnverksamhet och på dessa ska den större delen av kommunernas tillgängliga skattemedel fokuseras.

Av kommunallagen framgår att kommunerna skall ha en god ekonomisk hushållning och skall förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses. Kommunens invånare, tillika skattebetalare, skall aldrig förvandlas till ofrivilliga riskkapitalister genom att politiker investerar pengar i osäkra ekonomiska projekt som sedan riskerar att bli förlustaffärer. Under senare år finns det många exempel på kommuner som investerat i vindkraftsparker, biogasanläggningar, så kallat grönt stål och andra typer av verksamheter som ur ett ekonomiskt perspektiv är riskfyllda.

Den kommunala skuldsättningen har fortsatt att öka under 2020-talet. Enligt Kommuninvest senaste rapport var kommunernas låneskuld uppe i 1 010 miljarder kronor.

För de kommuner eller regioner som önskar göra investeringar i verksamheter eller kommunala bolag, som ligger utanför kärnverksamheterna, bör utgångspunkten vara att det inte skall bli någon ekonomisk förlust för kommunen eller regionens invånare. En riskanalys bör vid varje sådant projekt utföras, och hinder bör föreligga i sådant fall att en sådan analys är alltför riskfylld.

Kommunala myndigheter med dess förvaltningar

Regeringsformens 1 kap, 9 § stadgar att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet skall beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Trots att information om vad regeringsformen föreskriver säkerligen ingår i nyanställdas introduktionsutbildning vid anställning inom kommunal förvaltning, är myndighetsaktivism tyvärr alltför vanligt förekommande inom förvaltningarna. Ovanstående kan exempelvis yttra sig som beaktandet av politisk hemvist vid nyanställning, aktivt motarbetande av byggnation eller motsvarande utifrån uppenbara egenintressen, eller oskäligt gynnande av vissa

grupper av kommuninvånare, såsom nyanlända, med avseende på tillgången till den kommunala välfärden.

När det gäller den gemensamma, allmänna sektorn stipuleras det uttryckligen i både FN:s deklaration för mänskliga rättigheter samt europakonventionen om mänskliga rättigheter att politisk diskriminering inte får förekomma, vare sig i myndighetsutövning mot den enskilde eller i anställningsförfarandet gällande en offentlig tjänst. Svensk rätt saknar emellertid en uttrycklig och adekvat formulering om förbud mot diskriminering på politisk grund vid anställningsförfaranden.

En chef eller rektor som nekat anställning med hänvisning till ”värdegrunden” kan därför utan risk för rättsliga konsekvenser fortsätta med detta.

Detta förhållande, där någon riskerar att inte komma ifråga för en offentlig tjänst på grund av att denne har ”fel” åsikter, är ett förfarande som inte hör hemma i ett demokratiskt och modernt samhälle. Det är orimligt att en stor del av befolkningen skall behöva känna rädsla för att deras politiska engagemang resulterar i karriärsskadliga konsekvenser.

Därför vill Sverigedemokraterna modernisera svensk lagstiftning och införliva FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och Europakonventionen mer ordagrant avseende politisk diskriminering inom det offentliga. Förutom att i regeringsformen införa att det allmänna skall motverka och förbjuda politisk diskriminering under vissa omständigheter bör det utredas hur skyddet mot politisk diskriminering kan säkerställas vid anställningar på lokal och regional nivå.

Tomma stolar och politiska vildar

Nuvarande regler medför begränsade möjligheter för partierna att efter ett val hantera avhopp av politiska företrädare. Detta är en ordning som riskerar att leda till lägre väljarrepresentativitet och potentiellt tomma stolar.

Sverigedemokraterna vill med anledning av detta utreda hur mandaten tydligare kan knytas till de politiska partierna. Politiska vildar skall därför, även om de väljer att kvarstanna i fullmäktige, kunna bli av med sitt uppdrag i de nämnder, styrelser och stiftelser där berört parti finns representerat.

Ett stärkt minoritetsskydd

En viktig princip är att de politiska partier som blivit invalda i fullmäktige måste få så god insyn och kunna vara så delaktiga i det politiska arbetet som möjligt. I praktiken

handlar det utöver partistöd och politiska tjänster också om att kunna deltaga i nämndernas och styrelsens arbete. Tyvärr finns det exempel på kommuner som efter att valresultatet är fastställt minskat antalet platser i såväl nämnder som styrelser enbart för att hålla vissa partier borta från insyn. Ett sådant agerande är odemokratiskt. De politiska partierna behöver ha spelreglerna klara för sig innan ett val. Genom kommunallagen finns det fortsatt risk för att en majoritet, genom ändringar av antalet platser i nämnder och styrelse efter ett val, minimerar inflytandet från ett eller flera partier. Det bör även i detta avseende finnas någon form av minoritetsskydd för att säkerställa en fungerande insyn även för de partier som hamnar utanför samverkan i fullmäktige.

Ett verktyg som kan användas av en opposition som anser att ett ärende borde utredas ytterligare är återremiss. Ett vanligt förekommande problem vid återremiss har varit att ärendet skickas tillbaka till fullmäktige utan att några ytterligare konkreta beredningsåtgärder vidtas. Som regel följer tydliga uppmaningar eller instruktioner om vilka ytterligare utredningsåtgärder oppositionen önskar vidta med en återremiss. Enligt förarbetena till nuvarande kommunallag förtydligades att ”Återremiss innebär att ärendet kompletteras med ytterligare beslutsunderlag innan beslutet kan fattas. Ärendet skickas då tillbaka till beredande organ, som kan vara en nämnd, en fullmäktigeberedning, eller styrelsen.” Ett exempel på vanligt förekommande krav från oppositionen är att ett ärende saknar konsekvensanalys. Det bör således införas ett starkare minoritetsskydd, exempelvis genom att införa någon form av minimiregler för hur de instruktioner som ges vid en återremiss skall åtlydas innan ärendet får skickas tillbaka till fullmäktige för avgörande. Samtidigt får inte regelverket bli för strikt och långtgående, då detta skulle riskera leda till oproportionerligt ökad arbetsbelastning och byråkrati för kommuner och regioner.

Gällande interpellationsinstrumentet skall det betraktas som ett verktyg för minoriteten att kunna ställa frågor och söka svar av den styrande politiska ledningen. Därför bör det säkerställas att det finns ett mycket starkt minoritetsskydd gällande interpellationer. En möjlighet kan vara att det bör krävas att fem sjättedelar av fullmäktige röstar emot att en interpellation skall få ställas för att så skall bli fallet.

Stärkt kommunal demokrati

Kraven för att få till stånd en kommunal folkomröstning är för högt ställda. Gränsen för hur stor andel av en kommun eller en regions invånare som behöver underteckna för att få till stånd ett folkinitiativ behöver sänkas. Det vore samtidigt rimligt att utreda andra

möjligheter än de som idag föreskrivs och som i praktiken innebär att namninsamlingen måste ske manuellt på papper, såsom att möjliggöra digitala namninsamlingar där legitimering med hjälp av till exempel bank-id är möjlig. Vissa kommuners begränsade förutsättningar att värna it-säkerhet och kostnaderna det skulle medföra för många mindre kommuner att tillhandahålla digitala lösningar, bör självklart också tas i beaktning av en sådan utredning. I övrigt utvecklar Sverigedemokraterna sin syn på folkomröstningar, medborgarinitiativ och ett utvecklat röstningsförfarande i en annan motion.

Sverigedemokraterna ställer sig även positiva till ett tydligare och mer demokratiskt regelverk för kommundelningar. Tullinge stoppades exempelvis 2014 från att bilda en egen kommun av Botkyrkas kommunstyrelse, trots att Tullingeborna ställt sig positiva till en delning med två tredjedelars majoritet. Principiellt bör makten finnas så nära folket som möjligt, oavsett om det gäller lokal, nationell eller europeisk nivå. Av de skäl som anförs ovan anser Sverigedemokraterna att det som huvudregel inte bör vara möjligt att stoppa en kommundelning om detta är emot viljan hos en majoritet av invånarna, i den del av kommunen som vill bryta sig loss, under förutsättning att detta är rimligt med hänsyn till befolkningsunderlag och geografi.

Förtroendevaldas rätt till insyn

Merparten av de besluts som fattas i en kommun sker på delegation. Med ett delegationsbeslut bör det alltid följa en återrapporteringsplikt till nämndens ledamöter samt regler som säkerställer förbättrad tydlighet. Det finns flera skäl till detta.

Ett sådant skäl är att flera kommuner valt att delegera politiskt känsliga beslut om exempelvis placeringar på HVB-hem och dylikt till ordförande, presidium eller tjänstemän samtidigt som man varit väldigt sparsam med att redogöra för ärendets hantering i nämnden. Detta agerande riskerar att en nämndledamot blir ovetande om beslut som fattats. När vederbörande ifrågasätter hur och med vilket stöd beslutet fattats över nämndens huvud hänvisas ofta till något relativt otydligt delegationsbeslut, som vid en snabb genomläsning kunde tolkas som harmlöst. Denna ordning är inte hållbar, och underminerar uppenbarligen förtroendevaldas rätt till insyn i den kommunala verksamheten.

Oscar Sjöstedt (SD)

Ludvig Aspling (SD) *Roger Hedlund (SD)*

Fredrik Lindahl (SD)